Müslümanlığın Doğmasına Zemin Hazırlayan İlk Neden

Feriduddin AYDIN
feriduddin@gmail.com

دار العِبَر للطباعة والنشر
Al-Ibar Publishing
İstanbul-2018

Müslümanlığın Doğmasına Zemin Hazırlayan İlk Neden

Türkistan'ın fethinden sonra ***Müslümanlığın***, *-günümüzden yaklaşık bin yıl önce dinsel bir hareket olarak-* kıpırdamaya başlaması, İslâm Tarihinde oldukça önemli bir dönüm noktasıdır. Bu ilgiyle atlamamak gerekir ki; Türkiye'de entelektüel elitin sıkça kullandığı ***«bin yıllık tarihimiz»*** şeklindeki söylem, dikkat edilmesi gereken *-yarı gizemli-* bir işarettir, bir şifredir! Çünkü 622-2018 arası, 1000 yıl değil, 1396 yıldır.

Müslümanlığın Milâdî 700'lerde depreşmeye başlaması, *-İslâm'ı hırpalayıcı üç sapkın olayı izleyen-* bir dizi komplo süreçlerinin sonrasına rastlar. Hâricîliğin patlak verdiği günler ile Müslümanlığın zihinlerde örüldüğü dönem arasında yüzyıllar geçmiş olsa da *-bu uzun zaman aralığında birbirini üretmiş sebep-sonuç zincirini geriye doğru izleyerek-* ikisini birbirine bağlayan ilgileri bulmak mümkündür. Fakat bu çok uzun bir uğraş gerektirir ve yeri burası değildir.

Müslümanlığın, *-Hz. Peygamber'in vefatından en az iki yüz yıl sonra-* İran'da *-ve daha sonra da Türkistan'da-* salt bir paradigma olarak zihinleri meşgul etmiş olabildiğini düşünmek gerekiyor. Çünkü kesin olarak diyebiliriz ki o tarihlerde, *(Türkler arasında)* **«Müslümanlık»** sözcüğünün telâffuz edildiğine ilişkin *-şimdiye kadar-* herhangi bir belgeye rastlanmamıştır; bu gerçeği geçersiz kılabilecek hiçbir kanıt mevcut değildir. Dileyen, **«Müslümanlık»** sözcüğünün tarihte ilk kez ne zaman ve kim tarafından kullanıldığını ispatlayarak bu bilgileri test edebilir.

***

Yukarıda sözü edilen üç sapmanın çok kısa özeti şudur: Kur'ân ve Sünnet çizgisine aykırı ilk belirgin çıkış, Muaviye'(602-680) nin ***Râşidî Hilâfet sistemine son vermesi*** olayıdır; ikincisi, ***Hâricîlik*** hareketidir; üçüncüsü ise ***İslâm akaidine entelektüel elitin, diyalektik söylemle müdahalesidir***… Bu üç olay da İslâm Dünyası'nın Araplar tarafından yönetildiği döneme rastlar. Bu da demektir ki Farslar ve Türkler, İslâm tarihinde henüz siyaset sahnesine çıkmadan önce Yüce dini dejenere edenler Araplardır. Bu vebal birinci derecede Araplara aittir. Tarih bunu kanıtlamaktadır.

Çok erken dönemde cereyan etmiş olsalar da Müslümanlığın doğmasında, bu üç hadisenin *-ciddi anlamda-* zemin hazırlayıcı birer faktör olduğunu söylemek yanlış olmaz. Ancak Emevî yönetimini İslâm'ın büsbütün dışına iten ve birbirini izleyerek sonraki gelişmelerde kalıcı etki bırakan faktörlerin başında **Hâricîliği** görmek gerekir. Bu süreçler, böylece adetâ birbirini doğurarak Müslümanlığın peydahlanmasına kadar devam etmiştir.

Müslümanlığın ortaya çıkmasının, neden ilk sebebi olarak Hâricîleri görmeliyiz? Oysa bu marjinal grup ilk kez **Hz. Ali** (599-661) zamanında siyaset sahnesine çıkmıştır ve bunların tamamı Arap idiler. Müslümanlık kelimesi ise yüzyıllar sonra yalnızca Türkler tarafından kullanılmaya başlamıştır. Günümüzde de yalnızca Türkler tarafından kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere Haricilikle Müslümanlık arasında hiçbir ilişki bulunmadığı gibi Hâricîlerle Müslüman Türkler arasında da hiçbir alâka yoktur.

Bu tarihsel gerçeklere ilişkin yukarıdaki açıklama, Aslında İslâm'ı, *-daha ilk yıllarında aşındıran olaylara-* sadece dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. Vurgulamak gerekir ki o günlerde henüz Müslümanlık adı altında bir din mevcut değildi. Fakat yüzyıllar sonra bu dinin *(hem de İslâm kisvesi giydirilerek)* sahneye çıkarılmasında birçok olay, zincirleme olarak *-bir şekilde-* etkili olmuştur. İşte bunların ilki Hâricîliktir.

Proto Vahhabîler olarak da adlandırabileceğimiz **Hâricîler** [1]الخوارج, ilk dönem İslâm toplumunun sürpriz manifestocularıdırlar. Bunların başlattıkları **dinî-siyasi** hareket, tarihe **«Hâricîlik»** olarak geçmiştir. Müslümanlığın, çok sonraları ortaya çıkmasının neden ilk tetikleyicisi sayılabileceklerini kavrayabilmek için bu grup ve davaları hakkında çok özet de olsa bazı bilgiler vermek gerekir.

656 yılında **Hz. Ali** ile **Muaviye** arasında patlak veren **Sıffin Savaşı** sırasında taraflar bir ara barış arayışları içine girdiler. Fakat hakemlik sırasında sergilenen spekülatif davranış biçimleri, barış arayışlarını sabote ederek çabaları sonuçsuz bıraktı. Bunun üzerine **Hz. Ali**'nin ordusunda bulunan büyük sayıda fanatik bir grup, tepki göstererek ona karşı isyan başlattı. **Hz. Ali**'nin Hâricî bir anarşist tarafından girişilen suikast sonucu yaşamını yitirmesi[2] ile had safhaya tırmanan siyasi karışıklıklar, *-Türkistan'ın (emevî orduları tarafından) işgal edildiği tariheten çok önce-* İslâm hayat düzeninde ciddi kırılmalara yol açmıştır. Bu zaman aralığında (661-707) *-nadir ve münferit istisnalar hariç-* İslâm coğrafyası üzerinde Türkler henüz varlık göstermiş değillerdi. Dolayısıyla bu tarihlerde Müslümanlığın var olduğunu ileri sürmek tarihî gerçeklerle asla bağdaşmaz. Kaldı ki Müslümanlık, *-muhtemelen önceleri belirsiz bir düşünce yumağı olarak-* ancak 1200'lerden sonra zihinlerde şekillenmeye başlamıştır. Bu ise Müslümanlığın, İslâm'ın doğuşundan 600 yıl sonra ortaya çıktığı anlamına gelmektedir.

Peki, İslâm tarihinde meydana gelen bu ilk sarsıntılar, sonrasını nasıl etkiledi, Müslümanlığın doğması için hangi gelişmelere yol açtı ve bu dinsel akıma nasıl zemin hazırladı? Bu soruya, tarih kaynaklarında cevap oluşturacak o kadar çok bilgi vardır ki bunları özetlemek bile kolay değildir. Ancak bunlara ***«bir gerçeğin binlerce sayfaya serpiştirilmiş öyküsü»*** diye bir ad yakıştırabilirsiniz. Onun için Müslümanlığın kronolojisini ortaya çıkarmak, *(kendini bu işe adamış profesyonel araştırmacıların dışında kalanlar için)* imkânsızdır. Problemin esasen can alıcı noktası da budur. Dolayısıyla bu kozmik anlatımlar içinden, ilişkili kareleri teker teker yakalayıp yan yana getirmek ve deyim yerinde ise taşları yerine oturtmak bir maharet ve de cesaret işidir. Onun içindir ki Müslümanlığın, bugüne kadar *(hele Türkiye'de!)* köküne inerek fotoğrafını net bir şekilde ortaya çıkarmayı hiç kimse göze almak istememiştir. Tam tersine bazı araştırmacı ve akademisyenler, sadece; ***«İslâm'a birçok bid'at ve hurafenin karıştırıldığı»*** yolunda kitaplar ve makaleler yazmış, böylece dinin dejenere edildiği ve mecrasından saptırıldığı yolunda velvele koparark meseleyi ***örtbas*** etmişlerdir. Bunlardan hiç biri, **İslâm** ile **Müslümanlığın** ayrı ve birbirinden tamamen bağımsız birer din olduğuna ilişkin herhangi bir görüş

---

[1] Arapça الخوارج kelimesi batı literatüründe: ***«Khawarij»*** şeklinde geçer.

[2] **Hz. Ali**'yi, namaz kıldığı sırada öldüren **Abdurrahman bin Mulcem el-Murâdî,** bir Hâricî militanı idi. Bu olay, Hicretin kırkıncı yılı, Ramazan ayının 19'uncu günü olarak tarihlere geçmiştir.

ortaya koymamıştır.. Nitekim bir bilim adamının aşağıdaki açıklamaları bu gerçeği kanıtlamaktadır:

«11. Yüzyılda Orta Asya'da Ahmed-i Yesevî ile başlayıp gelişen mistik karakterli popüler Türk Müslümanlığı'nın hangi sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel ortamın ürünü olduğu, hangi inançların etkisinde oluştuğu, ana nitelik ve karakteristikleri, yayılış biçimi, Anadolu topraklarına intikali ve nihayet burada aldığı yeni biçim ile ilgili meseleler, bundan yaklaşık kırk küsur yıl öncesine kadar ilk defa merhum M. Fuad Köprülü tarafından çeşitli araştırmalarda vukufla ortaya konmuştu. Bu büyük âlim, İslâm'ın Türkler arasında kazandığı biçimi kendi bilimsel araştırmalarının ana konusu yapmış, Türk tarihinin diğer meseleleriyle de uğraşmakla beraber asıl bu alan üzerinde durmuştur. O bu alanda yalnız bir bilgi birikimi meydana getirmekle kalmayıp bunun sağlam bir metodolojisini oluşturdu ve kaynaklarını gösterip tanıttı. Öğrencisi merhum Abdülbaki Gölpınarlı onu başarıyla takip etti ve bu alana çok önemli katkılarda bulundu. (bu iki bilim adamının bu unutulmaz emeklerinin hakkını bugünün genç nesil araştırmacıları nedense ödemeye ve hatta hatırlamaya pek yanaşmıyorlar.)

Akademik Türk tarihçiliği bu ikisinden sonra, Anadolu Türkleri için gerek uzak ve yakın tarih, gerekse içinde yaşadığımız dönem bakımından aktüel bir öneme haiz olan Anadolu'da İslâm ve Müslümanlık problemiyle uğraşmayı bıraktı. Bu suretle meydana gelen boşluk, bilimsel yöntemlerden yoksun, birinci elden kaynaklara inmeyen spekülatif ve ideolojik olarak angaje olmuş kolaycı araştırmalara kapı açtı» [3]

***

Hâricîliğin, *-tutucu bir* ***siyasi-dini*** *hareket olarak-* ilk dönem İslâm toplumunu her bakımdan tehdit ettiğini ve insanların siyasi olaylardan ürkerek sindiğini tahmin etmek güç değildir. O günlerdeki hoşgörüsüzlük ortamında moralini yitiren Arap halkın, *-İslâm'ın dışından-* alternatif teselli kaynakları arayışına girdikleri muhakkaktır. Tasavvufun tam bu sırada, çoğu İran kökenli mistik şahsiyetler tarafından yaygınlaştırıldığı ise zaten bilinen tarihi bir gerçektir. Nitekim İranlı Zerdüştî militan gruplar için o günler, tam bir altın fırsat dönemi olmuştur. Bu gelişme, kuşkusuz Emevî yönetimini etkilemiş ve sertleştirmiştir. Bu yüzden *(cihad ahlâkına aykırı olarak)* yönetimin izlediği işgal niteliğindeki **«fetih?»** hareketleri sırasında *(özellikle Türk kentlerinde binlerce putun toplatılıp yakılmasıyla)* Türklerin vicdanında İslâm'ın mahkûm olmasına neden olunduğu kuvvetle muhtemeldir. Dikkat edilirse bu haşin ve ilkel davranış biçiminde, bilinçaltındaki mutaassıp hâricî ruhun ve Arap ırkçılığının dışa vurumu vardır. İslâm böyle bir muameleyi onaylamaz. Hidayete çağrı mesajları, zamana yayılarak verilir. Bu uygulama, hikmete daha uygundur. Ne var ki Arapların Putçuluğa karşı giriştikleri sert tedbirler, tabiatıyla, *-o günler için-* Türklerde İslâm'a karşı derin bir kin ve nefret uyandırmıştır. Bu nedenle onların, *(başkaldırı yerine)* spekülatif bir dinsel tercihle tepki gösterdikleri akla gelmektedir. Bu yöntem, aynı zamanda *-psikolojik bir tatmin yolu olarak-* onlar için daha güvenli bir protesto şekli olmuştur. Bu tepkinin en çarpıcı ve en tehlikeli ürünü olarak Müslümanlık adındaki mistik ve çelişik inançlar sarmalı, böylece *-İslâm karşıtı bir*

---

[3] **Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak**, Türk Sûfiliğine Bakışlar, s.150. İletişim Y, İstanbul-1996

din olarak- sinsice örülmüş ve günümüze kadar yaşatılmıştır. Nitekim bugün *-siyasi propagandalar ve milli sloganlar eşliğinde hız verilen-* dincilik faaliyetleriyle **Müslümanlık**, olabildiğince **İslâm**'a karşı kışkırtılmaktadır. Bu ise yüzyıllardır gizlenen Tarihi gerçeklerin daha çıplak bir görüntü içinde yansımasını gözler önüne sermektedir.

Emevî ve Abbasî dönemlerinde Arap toplumu Hâricîlerle sürekli haşir neşir olmuş, yönetimler, bu şiddet yanlısı hareketin mensuplarına karşı sık sık savaşmışlardır. Türkiye halkı ise, *-mahdut sayıdaki tarih araştırmacıları hariç-*, son yıllara kadar Hâricîler hakkında hemen hiçbir bilgiye sahip değillerdi. Haricileri çağrıştıran **Vahhabîlik** الوهابية ve **Selefîlik** السلفية kavramları ile **el-Qaide** القاعدة ve **Daiş** داعش adlı örgütler hakkında da yine Türkiye toplumunun bilgileri son derece azdır ve bu bilgiler çoğunlukla yanlıştır. O kadar ki **«Daiş** داعش **»** terör örgütüne, *-yakın geçmişte-* cahil Türk gazetecileri tarafından **«Işid»** diye komik bir isim bile takıldı. Büyük ihtimalle **Daişliler** Türkiye'de kendilerine takılan bu *(acayip)* adı hiç duymadılar, ya da duymuş olsalar bile ona hiçbir anlam veremediler! Öte yandan gazeteciler, hatta devlet adamları bile **Daiş** sözcüğünü doğru telaffuz etmekten halâ acizdirler! Nitekim bu kelimeyi **Deaş** şeklinde gevelemeye devam etmektedirler.[4]

400 yıl boyunca Türklerle aynı bayrak altında yaşayan Arapların, hiçbir zaman ***«Müslümanlık»*** kelimesini kullanmamış olduklarını, hatta Türkiye'de yaygın olan bu dinin varlığı hakkında bile hiçbir bilgiye sahip bulunmuyor olmalarını aynen yukarıdaki örneğe benzetebiliriz. Bu sizi hiç şaşırtmıyor mu; ya da sizce, İslâm ile Müslümanlığın iki ayrı din olduklarının bu en çarpıcı ve en güçlü kanıtlarından biri değil mi?!

[4] **Daiş**: Arapça yazılış şekli (**داعش**) tir. Bu kelime bir kısaltmadır. Açılımı: **الدولة الإسلامية في العراق والشام**'dır. (**في**)'yi istisna edersek, bu cümleyi oluşturan dört kelimenin (**الدولة+الإسلامية+العراق+الشام**) baş harflerinden oluşmaktadır. Cahil Türk gazeteciler arasında Arapça bilenler bulunmadığı için bu küçük bilgiden bile habersizdirler. Bu yüzdendir ki Türkiye'de dış kaynaklı birçok haber yanlış aktarılmaktadır.